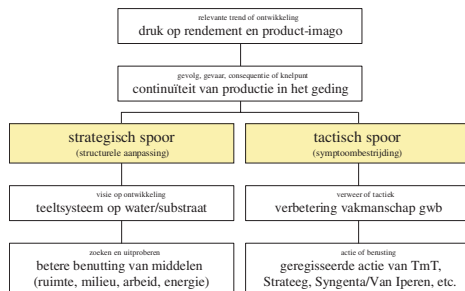

Figuur 5 Gemeenschappelijk belief system

Samenvatting discussie

Brede toepassing van geïntegreerde gewasbescherming is onmisbaar voor de ontwikkeling van de hele chrysantensector. Doorbraken zijn te bereiken door:

- verdiepen kennis
- samen kennis ontwikkelen
- sectorbreed verhogen van het vakmanschap
- aanhaken bij de ontwikkeling van teeltsystemen
- residuvrij-garantie in plaats van nultolerantie
- inspelen op verantwoord inkoopbeleid supermarkten

De bouwstenen voor productontwikkeling moeten nog goeddeels worden ontwikkeld. Nultolerantie en 5 takken per hoes is momenteel het credo in de markt. De handel tolereert geen enkel beestje op het product. Een residuvrij-garantie voor producten, die geïntegreerd zijn geteeld, kan een aardige eye-opener voor de consument zijn. Marco Verheul signaleert trends op de Engelse markt tot verantwoorde inkoop en kansen voor sortimentsvorming. Via dit dwarsverband kan de geïntegreerde teler aan klandizie worden geholpen.

Hoe nu verder?

Als projectteam kijken we met tevredenheid terug op het verloop en de bevindingen van de workshop. Vanuit die positieve ervaring hebben we over de volgende stappen in de netwerkformatie nagedacht en zijn we tot de volgende punten van aandacht of actie gekomen:

1. Verbetering vakmanschap gewasbescherming

Op korte termijn is actie noodzakelijk om de continuïteit van de chrysantensector veilig te stellen. Dit met name in relatie tot het gevaar van resistentieontwikkeling en imagoverlies. Verbetering van het vakmanschap in de gewasbescherming werd als cruciaal actiepunt naar voren gebracht. Voor de sector kan dit uitmonden in een betere benutting (effectiviteit) en een lager verbruik van de beschikbare middelen. De bestaande initiatieven in kennisverspreiding weten dit nog onvoldoende te realiseren. Projecten als Strategie, Telen met Toekomst en Syngenta/Van Iperen kunnen hierbij een voortrekkersrol vervullen. Voor een succesvolle kennisverspreiding is een duidelijke regie nodig. Via verkennende gesprekken met genoemde partijen zal moeten blijken hoe zij tegenover een dergelijke geregisseerde actie staan en wat de slagingskansen van een dergelijk initiatief is.

2. Productontwikkeling: bloemen met 'identiteit'

Door de aanwezige handelspartijen werd aangegeven dat de bouwsteen productontwikkeling nog de nodige aandacht behoeft. Huidige wensen en toekomstige trends bij de consument en de retail vormen interessante input. Supermarktketens vragen om aantoonbaar duurzaam geproduceerde bloemen. Tijdens de workshop ontstond draagvlak voor het idee om hieraan met geïntegreerde bestrijding invulling te geven. Vervanging van de nultolerantie (een forse barrière voor geïntegreerde bestrijding) door een residuvrij-garantie kan in dit traject ter aan de orde komen. Chrysantentelers en handelspartijen (onder andere veilingen en Intergreen) kunnen dit spoor met elkaar oppakken en verder ontwikkelen.

3. Vervolg-opdracht voor informateurs

Tijdens de workshop werd al vastgesteld, dat afsluiting van het project in dit stadium jammer zou zijn. Om de bovenstaande twee acties van de grond te krijgen, zijn enkele aanvullende acties van de 'informateurs' nodig. In een workshop met gedeeltelijk onbekende deelnemers mag niet worden verwacht, dat de partijen het achterste van hun tong laten zien. Een nadere inventarisatie van meningen en opvattingen van individuele partijen kan win/win-oplossingen in beeld brengen. Het projectteam (de 'informateurs') is bereid hierin het voortouw te nemen. De financiële speelruimte van LEI en PPO binnen het LNV-programma 'Systeeminnovatie in de Plantaardige productie' is grotendeels uitgeput. Aanvullende financiering is noodzakelijk om de informateurs hun 'karwei' te laten afmaken. Hiervoor zullen gesprekken worden geopend met het georganiseerde bedrijfsleven.

Colofon

LEI	PPO (Glastuinbouw)
t.a.v. Jan Buurma	t.a.v. Abco de Buck
Postbus 29703	Postbus 8
2502 LS Den Haag	2670 AA Naaldwijk
tel.: 070-3358303	tel.: 0174-636827
fax: 070-3615624	fax: 0174-636835
jan.buurma@wur.nl	abco.debuck@wur.nl

Workshop over de vorming van een socio-technisch netwerk rond 'Geïntegreerde gewasbescherming in de teelt van chrysant'

Deelnemers

Telers

Piet Jansen (chrysantenteler), Leo Middelburg (chrysantenteler), Peter Raven (vakgroep glastuinbouw LTO)

Ketenpartijen

Martin Zuiderwijk (Syngenta Bioline), Jan Stolk (Van Iperen), Jan Sonneveld (Van Iperen), Jan Sonneveld (Fides), Peter van Nieuwkoop (Flora Holland), Marco Verheul (Intergreen)

Onderzoekers/adviseurs

Ellen Beerling (PPO), Ruud Maaswinkel (PPO; opvolger Peter Korsten), Jan Willem Donkers (Productschap Tuinbouw), Annelies Hooijmans (LTO-Groeienservice; verhinderd)

Projectteam

Jan Buurma (LEI), Abco de Buck (PPO) en Gerben Splinter (procesbegeleider; LEI)

Tijd en plaats

Dinsdagmiddag 30 maart 2004, PPO Glastuinbouw, Naaldwijk

Achtergrond

Door privatisering en verzelfstandiging heeft het OVO-drieluik (Onderzoek, Voorlichting en Onderwijs) zijn samenhang verloren. Vanuit het LNV-programma 'Systeeminnovatie in de Plantaardige Productie' is daarom een verkenning voor een nieuw kennissysteem gestart. Die verkenning heeft het concept van socio-technische netwerken opgeleverd. Een socio-technisch netwerk is te vergelijken met een coalitie die een regeerakkoord gaat uitvoeren. De bedenkers van het concept hebben vervolgens opdracht gekregen om twee van zulke socio-technische netwerken te gaan vormen: één rond geïntegreerde gewasbescherming in de chrysantenteelt en één rond bodemkwaliteit in de biologische akkerbouw/groenteteelt.

In de netwerkvorming speelt het projectteam de rol van 'informateur'. Zij brengen het krachtenveld rond een onderwerp in kaart en proberen gelijkgezinde partijen in een coalitie te verenigen en tot samenwerkingsafspraken te brengen. Voor dat doel zijn in de nazomer van 2003 diepte-interviews gehouden met negen belanghebbende partijen uit de sfeer van geïntegreerde gewasbescherming in chrysant. Het projectteam heeft de interviewverslagen compact samengevat in zogenaamde belief systems.

Doel

Het doel van de workshop is tweeledig. Allereerst willen we controleren of de deelnemers zichzelf herkennen in de belief systems en de daaruit getrokken conclusies over de ontwikkeling van de chrysantensector. Voor dit eerste doel worden drie presentaties verzorgd:

1. Belief systems en gedachtenlandschap (Jan Buurma; LEI)
2. Chrysantenteelt op water/substraat (Jan Sonneveld; Fides)
3. Meerjareninnovatievisie chrysant (Jan-Willem Donkers; PT)

Programma

13.15 uur	Ontvangst met koffie en thee
13.30 uur	Opening en doelstelling
13.45 uur	Kennismakingsronde
14.00 uur	Presentatie resultaten interviewronde 2003
14.20 uur	Netwerkvorming tot nu toe
15.05 uur	Pauze
15.30 uur	Krachtenbundeling geïntegreerde gewasbescherming
16.30 uur	Evaluatie + vervolgstappen
16.45 uur	Napraten

WAGENINGEN UR

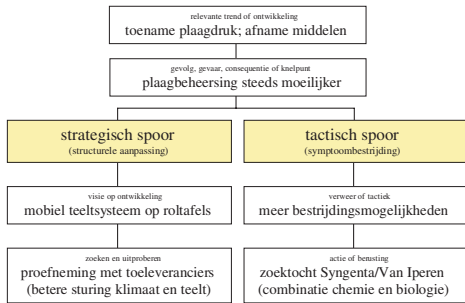
For quality of life

Het tweede doel van de workshop is gericht op coalitievorming in de geïntegreerde gewasbescherming. Geïntegreerde gewasbescherming in chrysant staat al sinds 1988 op de agenda (onderzoek, voorlichting, demo's) zonder al te veel succes. De vraag is of deze trend met de huidige projecten (Strategie, Telen met Toekomst/Praktijknetwerken, Syngenta-Bioline/Van Iperen) kan worden doorbroken, of waar de kritische succesfactoren liggen.

Van belief system naar gedachtenlandschap

De interviewverslagen zijn compact samengevat in zogenaamde belief systems. Een belief system is te vergelijken met een partijprogramma. Figuur 1 toont het belief system van Leo Middelburg, chrysantenteler en voorzitter van de Landelijke Commissie Chrysant van LTO.

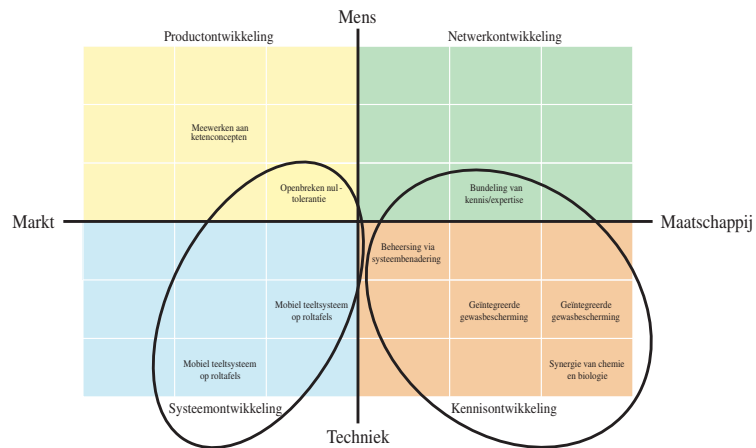
Figuur 1 Belief system van Leo Middelburg

De belief systems van de geïnterviewde partijen zijn gerangschikt in een assenstelsel met vier kwadranten: systeemontwikkeling, kennisontwikkeling, sectorontwikkeling en productontwikkeling. Het assenstelsel is weergegeven in figuur 2. In de figuur zijn de strategische sporen uit de belief systems van de geïnterviewde partijen weergegeven. De figuur toont een landschap van gedachten rond geïntegreerde gewasbescherming: het gedachtenlandschap.

Het gedachtenlandschap toont een aantal partijen die op het raakvlak van markt en mens bezig zijn met productontwikkeling (van Nieuwkoop en Korsten). Andere partijen zijn op het raakvlak van markt en techniek bezig met de ontwikkeling van nieuwe teeltsystemen (Middelburg en Sonneveld van Fides)

Figuur 2 Gedachtenlandschap rond geïntegreerde gewasbescherming

Op het raakvlak van maatschappij en techniek zijn Raven, Jansen, Zuidervijk en Stolk bezig met kennisontwikkeling in de gewasbescherming. Op het raakvlak van maatschappij en mens werkt Hooijmans aan netwerkontwikkeling in de gewasbescherming. In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat iedere partij vanuit zijn eigen deskundigheid of broodwinning tegen het onderwerp geïntegreerde gewasbescherming aankijkt. Systeemontwikkeling in het chrysantenvak is momenteel een dynamische wereld. In de hoek van kennisontwikkeling gaat het er rustiger aan toe en in de productontwikkeling zijn geen spraakmakende initiatieven bekend.

Figuur 3 Voorproefje van teelt op water/substraat

Discussie

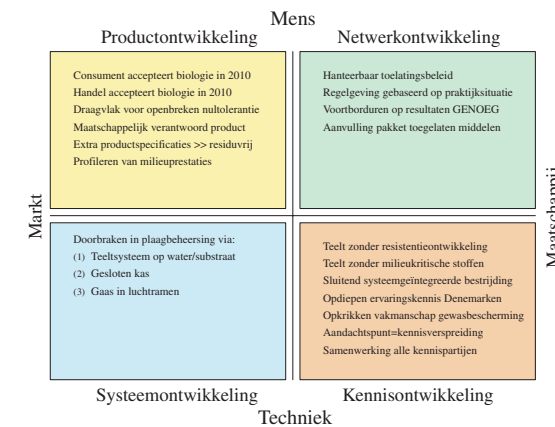
De deelnemers vinden de aanduidingen in de belief systems soms wat kort door de bocht, maar herkennen zich in de grote lijnen. Ook het gedachtenlandschap met zijn uitlopers naar techniekontwikkeling, kennisontwikkeling, sectorontwikkeling en productontwikkeling wordt waardevol ervaren. De conclusie is, dat samenhang tussen de vier ontwikkelingsgebieden een voorwaarde is voor duurzaamheid. Een high-tech teeltsysteem met een lage kostprijs biedt geen uitkomst als draagvlak in markt of maatschappij ontbreekt. Andersom heeft het geen zin om aan maatschappelijk draagvlak te bouwen zonder economisch perspectief. Samenhang tussen de vier ontwikkelingsgebieden is wat anders dan samenvoeging: door verschillen in problematiek en aandachtsgebied zien de pioniers rond het teeltsysteem op water/substraat weinig meerwaarde in samenvoeging met geïntegreerde gewasbescherming.

Volgens Jan-Willem Donkers heeft de chrysantensector uit tactisch oogpunt behoefte aan kennis over klimaat en gewasbescherming. Een doorbraak op het gebied van geïntegreerde gewasbescherming is op korte termijn nodig om plagen beheersbaar te houden. Gerichter toepassen van chemie en biologie in een geïntegreerde vorm is daarbij onontkoombaar. Anderen zijn van mening dat in de sector nog onvoldoende gebruik wordt gemaakt van de beschikbare kennis op het terrein van resistentie management (afwisselen van middelen) en de bruikbaarheid van gewasbeschermingsmiddelen van natuurlijke oorsprong. Wat staat een algemene toepassing hiervan in de sector in de weg? De deelnemers zijn immers van goede wil en de aanwezige 'gewasbeschermers' trekken verschillende initiatieven.

Bouwstenen voor 2010

De conclusie uit de eerste helft van de workshop was dat speciale aandacht voor kennis rond geïntegreerde gewasbescherming nuttig en nodig is. Aan de deelnemers hebben we daarom gevraagd om bouwstenen voor hun streefbeeld van 2010 aan te dragen. De inventarisatie heeft een mooie lijst bouwstenen opgeleverd. De bouwstenen zijn samengevat in Figuur 4. De bouwstenen onder kennisontwikkeling geven aan dat de technische puzzel rond geïntegreerde gewasbescherming moet worden afgemaakt door samenwerking met alle partijen. Kennisverspreiding is een bouwsteen die meer aandacht vraagt.

Figuur 4 Bouwstenen voor streefbeeld 2010

De bouwstenen van de deelnemers zijn samengevat in een gemeenschappelijk belief system. Figuur 5 geeft aan dat zij een structurele oplossing zien in een nieuw teeltsysteem. De grote groep telers die deze omslag voorlopig niet kunnen maken zijn geholpen met verbetering van het vakmanschap rond gewasbescherming. Anders verliest de sector voortijdig de race tegen de resistentieontwikkeling; een slecht imago achterlatend. Sleutel is kennisverspreiding naar de grote middengroep via een geregisseerde actie van de aanwezige 'gewasbeschermers'.

Over een aantal jaren zal de chrysant naar verwachting op water/substraat en in een mobiel teeltsysteem worden geproduceerd. 'Duurzaam produceren door high-tech' is het motto. Een doorontwikkelen van dit systeem voor 2010 is de gesloten kas. In de zoektocht naar een betere benutting van middelen (Figuur 4) is geïntegreerde gewasbescherming hard nodig. Dit wordt ter hand genomen zodra de teelt uit de grond enigszins onder de knie is.